Journal of Social Development Volume 12 Number 1 (June 2010),15-44

Social Quality: From Europe to Thailand

Surasit Vajirakachorn
Associate Professor, The Graduate School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration

Abstract

The idea of social quality was developed by European scholar. It was created as a reaction to the longstanding subordination of social development to economic development. The social quality was purposed as a standard by which to measure the extent to which people daily economic life have attained an acceptable level. At the same time, people are able to participate in social, economic and cultural life, and development of their communities under conditions which enhance the well-being and social justice. According to those scholars, a list of indicators was employed to measure social quality under 4 conditional perspectives: 1) socio-economic security; 2) social cohesion; 3) social inclusion; and 4) social empowerment. Scholars further purposed a list of domains and sub-domains that serve as indicators of social quality. Between 2001 and 2005, European scholars constructed 95 indicators of social quality and had used these indicators to evaluate the social quality of European citizens in 14 European countries. Later, they were revised by a group of Asian scholars and applied to several Asian countries. Until now, four international conferences had been organized in 4 Asian countries, including Japan, Taiwan, China, and Thailand.

In Thailand, the revised version of social quality indicators were tested by using secondary data. The results obtained were both positive and negative. For instance, we found that gross saving as percent of net income had moved in different direction from time to time. The proportion of citizen free health coverage was quite high comparing to other Asian countries. Alien workers which were illegal increased to 1.51 percent of the total work force. Corruption index in 2007 showed that Thailand corruption ranked 11th in Asia and 84th for all countries. 98.7 percent of Thai people were proud to be Thai. Political participation of women in Thailand lags behind other countries, especially when compared to the developed countries. The literacy rate of people over 15 year old increases continuously from the previous year.

According to basic concept, adaptation, and preliminary data of social quality in Thai society, we recognized many advantages of social quality concept, especially when comparing with previous social indicators. Social quality differs from quality of life in that it has a highly developed theoretical base and can add on more broadly social dimension into quality of life concept. In addition, social quality concept could strengthen the human security index in term of more domains, sub-domains, and indicators with linked to the theoretical concept. Finally, in comparison, social quality data from each country in Europe and Asia could be the basic tool in comparing basic data and exchanging of knowledge in academic term.

Keywords: Social quality, Social indicator

This journal is financially supported by the Commission on Higher Education

วารสารพัฒนาสังคม (มิถุนายน 2553) ปีที่ 12 เล่มที่ 1 หน้า 15-44

คุณภาพสังคม: จากยุโรปสู่ประเทศไทย

สุรสิทธิ์ วชิรขจร

รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

แนวคิดคุณภาพสังคมเป็นความพยายามของกลุ่มนักวิชาการในยุโรปที่ต้องการให้การพัฒนาเกิดดุลยภาพระหว่างเศรษฐกิจและสังคมโดยได้กล่าวถึงสังคมที่มีคุณภาพว่าหมายถึง สังคมที่ประสบความสำเร็จทั้งในด้านเศรษฐกิจ และมีการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมทางสังคม โดยกลุ่มนักวิชาการเหล่านี้ได้ร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อวัดคุณภาพสังคม โดยแบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ มิติด้านความสมานฉันท์ในสังคม มิติด้านการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคม และมิติด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยในแต่ละมิติจะมีประเด็นย่อยในการประเมินและตัวชี้วัด ตามประเด็นย่อยในแต่ละมิติรวมทั้งสิ้น 95 ตัวชี้วัด โดยได้มีการทดลองใช้ใน 14 ประเทศของสหภาพยุโรป และได้มีการขยายแนวคิดและตัวชี้วัดดังกล่าวมาสู่ประเทศในแถบเอเชีย โดยมีการจัดสัมมนาวิชาการในระดับนานาชาติ รวม 4 ครั้ง ในประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน จีน และไทย

สำหรับในประเทศไทยนั้นได้มีการเก็บข้อมูลคุณภาพสังคมตามกรอบตัวชี้วัดที่มีการปรับลดเพื่อให้เหมาะกับสภาพของประเทศในเอเชีย ในลักษณะของการใช้ข้อมูลทุติยะภูมิ ซึ่งพบผลทั้งในแง่บวกและลบหลายประการ เช่น อัตราการออมของคนในชาติที่ยังมีลักษณะขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่แน่นอน อัตราการครอบคลุมของบริการทางด้านสาธารณสุขที่อยู่ในอัตราสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ จำนวนของแรงงานต่างด้าวที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ดัชนีการคอรัปชั่นของประเทศที่ยังอยู่ในระดับสูงคือ อันดับที่ 11 ของเอเชีย และอันดับที่ 84 ของโลก ระดับความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทยที่ยังอยู่ในอัตราส่วนที่สูงมาก การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมืองที่ยังอยู่ในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือ อัตราการอ่านออกเขียนได้ของคนไทยที่มีสัดส่วนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากภาพรวมของหลักการ ความเป็นมา และข้อมูลเบื้องต้นของสังคมไทยเกี่ยวกับคุณภาพสังคมย่อมแสดงให้เห็นถึงข้อได้เปรียบของแนวคิดและตัวชี้วัดคุณภาพสังคมที่ควรมีการนำมาพิจารณาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมจุดอ่อนของแนวคิดหลักที่ใช้อยู่เดิม เช่น แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ที่มุ่งเน้นระดับปัจเจกบุคคล ให้เกิดความสมดุลมากขึ้น โดยเพิ่มมิติในระดับสังคม คือมองใน 2 ทิศทางที่เกื้อกูลกัน รวมทั้ง แนวคิดคุณภาพสังคมจะช่วยเสริมให้แนวคิดและตัวชี้วัดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะจะครอบคลุมมิติและประเด็นย่อย ๆ มากกว่า และจะเป็นแนวคิดที่มีกรอบทฤษฎีรองรับ มีการเก็บข้อมูลเชิงเปรียบเทียบทั้งในยุโรปและเอเชีย ทำให้สามารถร่วมกันศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้มากขึ้น

วารสารพัฒนาสังคม ได้รับทุนอุดหนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

คำสำคัญ: คุณภาพสังคม, ตัวชี้วัดทางสังคม

ความนำ

การให้คำนิยามหรือการวัด “สังคมที่มีคุณภาพ” กำลังเป็นที่สนใจในหลาย ๆ ประเทศ โดยไม่จำกัดระดับของการพัฒนา และรูปแบบของระบบเศรษฐกิจหรือการเมือง เมื่อแนวคิดเกี่ยวกับ “สังคมที่มีคุณภาพ” เป็นเรื่องที่สำคัญมากเรื่องหนึ่ง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกลายเป็นประเด็นถกเถียงกันอย่างมากว่าสังคมที่มีคุณภาพนั้นหมายถึงอะไร และเมื่อเราสามารถให้คำนิยามของ “สังคมที่มีคุณภาพ” ว่าคืออะไรได้แล้ว เราจะสามารถเปรียบเทียบได้ว่าประเทศหนึ่ง ๆ มีความเจริญก้าวหน้า หรือว่าสามารถพัฒนาได้ดีกว่าประเทศอื่น ๆ หรือไม่

ในการถกเถียงเรื่องความก้าวหน้าทางสังคมนั้นมีมาเป็นเวลานานแล้วโดยเฉพาะระหว่าง 2 ค่ายใหญ่ที่มีแนวคิดต่างกัน คือ ค่ายทฤษฎีทันสมัย (Modernization theory) และค่ายทฤษฎีการพึ่งพิง (Dependency theory) (Kim, 2008) ทฤษฎีทันสมัยจะเน้นไปที่ทัศนคติของประชาชน โดยเฉพาะของกลุ่มผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมที่ล้าหลังทั้งหลายให้เจริญขึ้น แนวคิดของการเจริญเติบโตแบบเป็นขั้นตอนตามลำดับได้ถูกท้าทายอย่างหนักโดยนักวิชาการซึ่งโต้แย้งแนวคิดนี้โดยนำเสนอแนวคิดเรื่อง “การพัฒนาที่ไม่พัฒนา” (Development of underdevelopment) นักทฤษฎีค่ายการพึ่งพิงแย้งว่า ความด้อยพัฒนาของประเทศโลกที่สามนั้นเกี่ยวโยงกับการหาผลประโยชน์ระหว่างประเทศศูนย์กลางและประเทศบริวาร ตัวอย่างเช่น การแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นธรรมระหว่างสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงของประเทศศูนย์กลาง และวัตถุดิบจากประเทศบริวาร

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในยุคปัจจุบันของเอเชียตะวันออกได้แสดงให้เห็นว่า ทั้งทฤษฎีทันสมัย และทฤษฎีการพึ่งพิงนั้นยังไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของการพัฒนาของภูมิภาคนี้ ประเทศในเอเชียตะวันออก ได้แก่ เกาหลีใต้ จีน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และไทย มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาอย่างรวดเร็ว และหลากหลายภายในระยะเวลาอันสั้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีพัฒนาการที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมานับแต่ปี 1960 จุดเน้นของประเทศเกาหลี คือ “การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ” และตามมาด้วย 2 ทศวรรษของการพัฒนาประชาธิปไตย ในขณะที่ประเทศจีนที่ประสบกับการเจริญเติบโตอย่างฉับพลันนับแต่ช่วงปี 1980 โดยอัตราการเติบโตมีมากกว่า 9% ต่อปี ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน โดยมีการค่อย ๆ นำระบบทุนนิยม และเริ่มมีการแข่งขันตามกลไกตลาดมากขึ้นเข้าไปแทนที่เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่เคยใช้อยู่เดิม

ในกรณีของประเทศไทย ถึงแม้ว่าการเติบโตของเศรษฐกิจจะเป็นแรงขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในด้านสังคมของประเทศเหล่านี้ มันก็ยังไม่ใช่คำตอบของทุกปัญหา ถึงแม้ว่าระดับความยากจนในภาพรวมจะลดลง แต่ความไม่เท่าเทียมกันยังคงอยู่และขยายตัวมากขึ้น ระดับความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นของประชาชนส่งผลให้เกิดการเรียกร้องให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและเพิ่มอิสรภาพให้มากขึ้น หลังจาก 5 ทศวรรษแห่งการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในขณะนี้ ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความสับสนและความขัดแย้งเข้ามาแทนที่ความพึงพอใจและความภาค ภูมิใจ ความสำเร็จที่น่าประทับใจถูกทดแทนโดยสภาพการณ์ที่ไม่น่าพอใจ เช่น การเพิ่มขึ้นของความไม่เท่าเทียมกัน ความไว้วางใจที่ลดลง และความไม่สนใจทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้น

มาถึงจุดนี้เราคงต้องพิจารณาอย่างจริงจังว่าความก้าวหน้าทางสังคมนั้นหมายถึงอะไร ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือ GDP ที่เคยใช้เป็นเครื่องมือวัดความก้าวหน้าทางสังคมที่สำคัญที่สุด ตั้งแต่มันได้ถูกคิดค้นขึ้นโดย Kuznets ในปี 1934 หลังจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างมากทั่วโลก และการเกิดสงครามอย่างต่อเนื่อง การกอบกู้เศรษฐกิจจึงเป็นงานหลักของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศก็กลายเป็นเครื่องมือวัดที่สำคัญในทุกประเทศ แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า GDP ก็มีจุดอ่อนหลายประการเมื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือวัดความก้าวหน้าทางสังคม (Costanza, 2009) สิ่งที่ท้าทายที่สุดก็คือ GDP ไม่ได้สื่อให้เห็นถึงกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเงิน หรือไม่ได้สื่อถึงประเด็นด้านคุณภาพของสังคม เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน ความกินดีอยู่ดี และความพึงพอใจในชีวิต เป็นต้น

ความก้าวหน้าทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน ที่ไม่สามารถตัดทอนลงให้เหลือเพียง 1 หรือ 2 ปัจจัย เช่น เศรษฐกิจ หรือการเมือง กระบวนทัศน์ (Paradigm) ของคุณภาพชีวิต (Quality of life) ที่ได้ถูกนำเสนอให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเครื่องมือวัดความก้าวหน้าทางสังคมนั้นมีรากฐานมาจากสมมุติฐานที่ว่า ความหลากหลายของตัวชี้วัด หรือดัชนีของแต่ละบุคคลจะชี้ให้เห็นถึงความอยู่ดีกินดีของประชาชน และช่วยสรุปด้านคุณภาพความก้าวหน้าทางสังคม (Sen, 1999) อย่างไรก็ตาม กระบวนทัศน์ของคุณภาพชีวิตก็มีข้อจำกัดอยู่บางประการ ดังต่อไปนี้ ประการแรก แนวคิดคุณภาพชีวิตยังขาดความสอดคล้องกับข้อโต้แย้งทางทฤษฎี รวมไปถึงการกำหนดคุณค่าที่ชัดเจน อีกทั้งประชาชนยังเป็นผู้ถูกกระทำที่ต้องตอบสนองต่อโครงสร้างทางสังคมนั้น ๆ และสภาพของวัตถุการค้นคว้าด้านคุณภาพสังคมครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นจึงยากที่จะลดจำนวนปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่มากมายนับไม่ถ้วนให้เหลือเพียงไม่กี่ตัวได้

คุณภาพสังคม (Social Quality) เป็นแนวคิดกว้าง ๆ ในเรื่องคุณภาพของชีวิตประจำวันของประชาชน แทนที่จะใช้ GDP ซึ่งวัดเศรษฐกิจแบบแคบ ๆ คุณภาพสังคมนั้นคำนึงถึงสังคมในมุมกว้าง คุณภาพสังคมเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงเมื่อเทียบกับ GDP และยังขยายขอบข่ายไปวัดในมิติด้านสังคมและความก้าวหน้าทางสังคม นอกจากนี้แล้วแนวคิดคุณภาพสังคมเป็นแนวคิดที่มีความชัดเจนในเชิงทฤษฎี มีการให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างความตระหนักถึงตนเองของแต่ละคน และการมีส่วนร่วมในลักษณะที่หลากหลาย (ปัจเจกชน กับการมองสังคมโดยรวม) และระหว่างโลกขององค์การต่าง ๆ และโลกที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ (โลกของระบบ และโลกของชีวิตจริง) ปัจจัยสำคัญ 4 ประการที่เมื่อรวมกันแล้วช่วยให้คุณภาพสังคมมีความเป็นไปได้ ได้แก่ ประการแรก การยอมรับทางสังคม หรือ ความเคารพนับถือ ประการที่สอง การยึดหลักกฎหมาย สิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรมทางสังคม ประการที่สาม การตอบสนองทางสังคม และประการสุดท้ายความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมของแต่ละบุคคล และเมื่อได้นำองค์ประกอบหลักทั้ง 4 มารวมเข้าด้วยกันจะช่วยให้เกิดโอกาสในการบรรลุผลสำเร็จด้านคุณภาพสังคม (van der Maesen and Walker, 2001)

โดยที่แนวคิดคุณภาพสังคมเป็นเรื่องใหม่มากสำหรับสังคมไทย บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะแนะนำให้ท่านผู้อ่านมีความคุ้นเคยกับแนวคิด โดยจะมีการนำเสนอถึงแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมในภาพกว้าง รวมถึงวิวัฒนาการและเส้นทางการขยายตัวจากประเทศต้นทางมาสู่ประเทศปลายทางในทวีปเอเชียและประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ผู้เขียนได้มีการนำเอาผลจากการรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดคุณภาพสังคมของไทย โดยเน้นเพียงข้อมูลทุติยภูมิ เท่าที่จะรวบรวมได้มานำเสนอเป็นเบื้องต้นไว้ในบทความนี้ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคม (Social Quality)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคม (Social Quality) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดยนักวิชาการจากประเทศยุโรปในช่วงกลางของทศวรรษ 1990 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขจุดอ่อนและสร้างดุลยภาพให้เกิดขึ้นระหว่างการวัดผลการพัฒนาโดยมุ่งเน้นตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวมาเน้นตัวชี้วัดทางด้านสังคมประกอบด้วย ซึ่งในช่วงแรกของการพัฒนาจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบาย และเริ่มมีการสร้างองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีมากขึ้นในช่วงต่อมา

คุณภาพสังคมตามคำนิยามของ Beck และคณะ (1997: 3) หมายถึง ระดับความสามารถของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่

คุณภาพสังคมมีจุดเน้นทั้งในระดับสังคมและปัจเจกบุคคล คุณภาพสังคมในภาพรวมจะไม่ใช่หมายรวมเฉพาะการเพิ่มขึ้นของคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกแต่ละคนเท่านั้น แต่จะหมายรวมถึงสภาพที่ดีขึ้นของสังคมโดยรวม และการมองสังคมในลักษณะองค์รวม **โดยเฉพาะสังคมที่มีคุณภาพ หมายถึงสังคมที่ประสบความสำเร็จทั้งในด้านเศรษฐกิจ และมีการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมทางสังคม**

สังคมที่มีคุณภาพในระดับดีจะต้องเป็นสังคมที่มีคุณลักษณะตามที่ Walker (1998: 109) กล่าวไว้ คือ เป็นสังคมที่สมาชิกมีความสามารถและเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ และการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวจะอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพพื้นฐาน และระบบสวัสดิการที่เหมาะสมในชุมชน โดยเฉพาะการที่จะสามารถเข้ามีส่วนร่วมนั้น สมาชิกของสังคมทุก ๆ คนจะต้องมีโอกาสในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic security) สมาชิกทุกคนได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน (Social inclusion) อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความสมานฉันท์ (Cohesive communities) และมีการเสริมพลังให้เกิดมากขึ้น(Empowerment) ที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ หรืออาจสรุปได้ว่าคุณภาพสังคมจะขึ้นอยู่กับระดับของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ปัจเจกบุคคลมีโอกาสเข้าถึงได้อย่างพร้อมหน้ากัน

จุดมุ่งหมายของแนวคิดคุณภาพสังคมเป็นการเน้นที่ภาพรวม ครอบคลุมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดย Beck และคณะ (1997) ได้แยกมิติของคุณภาพสังคมซึ่งมีลักษณะเชื่อมโยงกันเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic security) ความสมานฉันท์ทางสังคม (Social cohesion) การยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม (Social inclusion) และการเสริมสร้างพลังทางสังคมให้แก่ประชาชน (Social empowerment) ดูภาพ 1

1. <u>ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ</u> หมายถึง การที่ความต้องการพื้นฐานซึ่งสนองตอบความจำเป็นในแต่ละวันของบุคคลได้รับการตอบสนองโดยระบบ และหน่วยงานที่เป็นผู้จัดหรือดูแลด้านสวัสดิการในระดับพื้นฐานของความมั่นคงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจที่บุคคลพึงได้รับจะได้แก่ การคุ้มครองเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การมีงานทำ การมีสุขภาพที่ดี และการสนองตอบทางวัตถุในกรณีอื่น ๆ

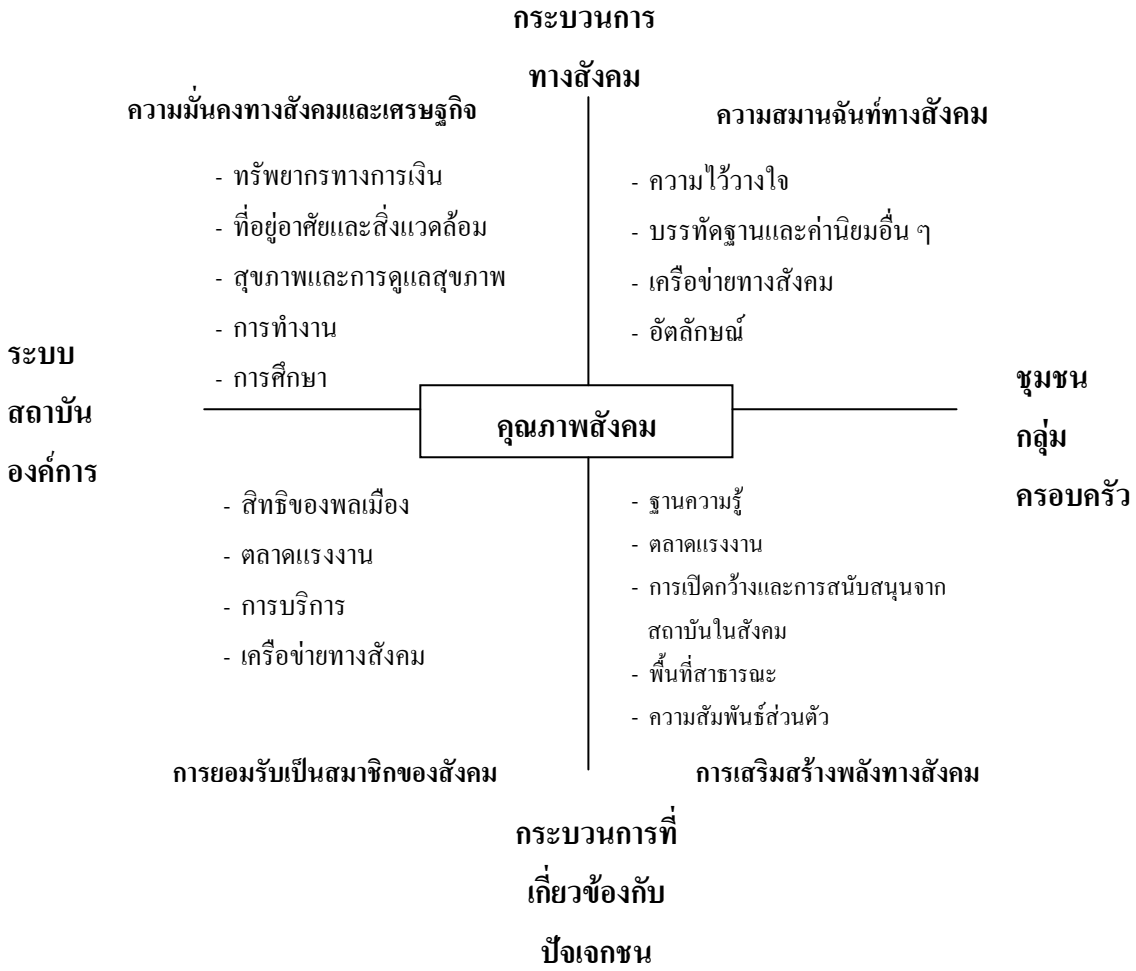

ภาพ 1 มิติของคุณภาพสังคม

2. <u>ความสมานฉันท์ทางสังคม</u> เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นอุปสรรคหรือลดทอนความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือทางสังคม หรือโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ทั้งนี้ ระดับของความสมานฉันท์ที่ยอมรับได้จะต้องเป็นระดับที่คนทุก ๆ คนในสังคมสามารถที่จะอยู่ในสังคมในฐานะของมนุษย์อย่างแท้จริง และในทางตรงข้ามความรุนแรงทางสังคมจะแสดงออกในลักษณะของการแบ่งแยกระหว่างภูมิภาค ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของชนกลุ่มน้อย การไม่เท่าเทียมกันในโอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากรและการบริการที่รัฐจัดให้ รวมถึงความไม่เท่าเทียมกันของส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจ ซึ่งความสมานฉันท์ทางสังคมนี้จะเกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมที่เป็นวัตถุ และความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

3. <u>การยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม</u> จะเกี่ยวข้องกับหลักของความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และรวมถึงโครงสร้างทางสังคมที่จะก่อให้เกิดสภาพการณ์ของความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันดังกล่าว เป้าหมายหลักของมิตินี้คือการครอบคลุมของบริการ ซึ่งจะเป็นผลจากการมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี สถานการณ์แรงงาน และลักษณะบริการหรือการสนองตอบทางวัตถุที่เป็นส่วนรวมโดยเฉพาะ การดูแลเกี่ยวกับกลไกที่จะไม่ก่อให้เกิดการกีดกันขัดขวาง หรือลดระดับของการเอารัดเอาเปรียบทางสังคมให้น้อยที่สุด

4. <u>การเสริมสร้างพลังทางสังคมให้แก่ประชาชน</u> หมายถึง ความรู้สึกหรือสำนึกในความสามารถหรือสมรรถนะส่วนบุคคลในอันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งเป้าหมายหลักของการเสริมสร้างพลัง คือการส่งเสริมให้คน (People) สามารถเป็นพลเมือง (Citizens) ที่มีศักยภาพ และมีอำนาจอย่างแท้จริง

การสร้างความเข้มแข็งดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับแนวคิดทั้งที่เป็นเหตุ (Active) และเป็นผล (Passive) ในส่วนที่เป็นเหตุจะได้แก่ความรู้สึกมีพลังในตน (Self-empowerment) และในทางกลับกัน ส่วนที่เป็นผล คือ วิธีการที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นความพยายามที่จะส่งเสริมและสร้างบรรยากาศหรือกลไกให้ความเข้มแข็งเกิดขึ้น

มิติทั้งสี่ของคุณภาพสังคมได้มีการนำมานิยามเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นหลัก (Domains) และประเด็นย่อย (Sub-domains) รวมทั้งการกำหนดตัวชี้วัดทั้งสิ้น 95 ตัว (ตาราง 1) และมีการนำไปทดลองใช้ในประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป จำนวน 14 ประเทศ (Gordon, 2004)

ตาราง 1 มิติ ประเด็น ประเด็นย่อย และตัวชี้วัดคุณภาพสังคม

ตัวชี้วัดด้านความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด
- ทรัพยากรทางการเงิน	- ความเพียงพอของรายได้ - ความมั่นคงของรายได้	- ส่วนของรายได้ครัวเรือนที่ใช้ในด้านสุขภาพ เครื่องนุ่งห่ม อาหารและที่อยู่อาศัยในกรณีของครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและยากจน - เหตุการณ์ที่อาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อความยากจนของครัวเรือน - สัดส่วนของประชาชนที่อยู่ในครัวเรือนที่ต้องพึ่งพาเงินสนับสนุนจากรัฐที่ช่วยให้มีรายได้อยู่เหนือเส้นความยากจน

ตาราง 1 (ต่อ)

- ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม	- ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย - สภาพที่อยู่อาศัย - สภาพแวดล้อม (ทางสังคมและธรรมชาติ)	- สัดส่วนของประชากรที่บ้านพักเป็นของตนเอง - สัดส่วนของครอบครัวหลายครอบครัวที่อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกัน - ขนาดความกว้าง (ตร. ม.) ต่อจำนวนคนในครัวเรือน - สัดส่วนประชากรที่อยู่ในที่พักขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน - จำนวนประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต่อ 10,000 ประชากร - สัดส่วนของครัวเรือนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีค่ามลพิษสูงกว่ามาตรฐาน (มลพิษทางน้ำ อากาศ และเสียง)
- สาธารณสุขและการดูแลสุขภาพ	- ความมั่นคงทางการดูแลสุขภาพ - บริการด้านสุขภาพ	- สัดส่วนประชาชนที่ได้รับการดูแลสุขภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย - จำนวนแพทย์และบุคลากรสาธารณสุขอื่น ๆ ต่อ 10,000 ประชากร
	- การดูแลรักษาพยาบาล	- ระยะเวลาโดยเฉลี่ยจากที่พักถึงสถานพยาบาล - ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่รถพยาบาลเดินทางไปถึงคนไข้ - จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยที่ใช้ในการรักษาพยาบาลทั้งการรักษาพยาบาลที่ต้องจ่ายเงิน และไม่ต้องจ่ายเงิน
- การทำงาน	- ความมั่นคงในการทำงาน	- ระยะเวลาที่นายจ้างต้องแจ้งต่อลูกจ้างล่วงหน้าหากจะเปลี่ยนเงื่อนไขการจ้างตามสัญญา - ระยะเวลาการแจ้งล่วงหน้าในกรณีเลิกจ้าง - สัดส่วนของลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างที่ต้องต่อสัญญารายปีต่อลูกจ้างถาวร - สัดส่วนของแรงงานผิดกฎหมาย
	- สภาพการทำงาน	- จำนวนคนงานที่ทำงานน้อยลงด้วยเหตุผล เช่น การดูแลบุตร การดูแลญาติพี่น้องที่เจ็บป่วย และการดูแลรักษาตัวเองเมื่อเจ็บป่วย เมื่อเทียบกับสัดส่วนคนงานที่ได้รับสิทธิ์การลาด้วยเหตุผลดังกล่าว - จำนวนครั้งของอุบัติเหตุในที่ทำงานทั้งที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรงต่อคนงาน 100,000 คน - จำนวนชั่วโมงการทำงานของคนงานเต็มเวลาต่อสัปดาห์

ตาราง 1 (ต่อ)

- การศึกษา	- ความมั่นคงด้านการศึกษา - คุณภาพการศึกษา	- สัดส่วนนักเรียนที่ต้องออกจากการศึกษาภาคบังคับกลางคัน - ค่าเล่าเรียนเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยค่าแรงของทั้งประเทศ - สัดส่วนของนักเรียนทั้งที่สำเร็จการศึกษาและไม่สำเร็จการศึกษาซึ่งสามารถหางานได้ภายใน 1 ปี หลังจากออกจากโรงเรียน

ตัวชี้วัดด้านความสมานฉันท์ในสังคม

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด
- ความไว้วางใจ	- ความไว้วางใจในภาพรวม - ความไว้วางใจเฉพาะด้าน	- ระดับความไว้วางใจในคำถามที่ว่า “คนส่วนใหญ่เชื่อถือได้หรือไม่” - ความไว้วางใจใน: รัฐบาล ส.ส. พรรคการเมือง กองทัพ ระบบกฎหมาย สื่อมวลชน สหภาพแรงงาน ตำรวจ สถาบันศาสนา ข้าราชการ และกลุ่มธุรกิจ - จำนวนคดีที่ส่งฟ้องศาล - ความสำคัญของความไว้วางใจในครอบครัว เพื่อน การพักผ่อน การเมือง ผู้ปกครอง และหน้าที่ของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน
- บรรทัดฐานและค่านิยมอื่น ๆ	- การเสียสละเพื่อส่วนรวม - การยอมรับความแตกต่าง	- กิจกรรมอาสาสมัคร ได้แก่ จำนวนชั่วโมงที่ดำเนินกิจกรรมอาสาสมัครต่อสัปดาห์ และการบริจาคโลหิต - ทัศนคติต่อคนต่างด้าวผู้มีผลประโยชน์และวัฒนธรรมแตกต่าง - การยอมรับในอัตลักษณ์ ความเชื่อ พฤติกรรม หรือวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลอื่นที่มีความแตกต่าง - ความเชื่อในเรื่องสาเหตุของความยากจนทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับโครงสร้าง
	- สัญญาประชาคม	- ความสมัครใจที่จะจ่ายภาษีเพิ่มในกรณีที่เรามั่นใจว่าภาษีนั้นจะถูกนำไปช่วยคนยากจน - ความสมัครใจที่จะจ่ายภาษีเพิ่มร้อยละ 1 เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ - ความปรารถนาที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อชุมชน เช่น เก็บขยะ การช่วยซื้อของให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยในชุมชน การช่วยทำความสะอาดถนน ฯลฯ - การแบ่งงานบ้านระหว่างชายและหญิงในบ้าน

ตาราง 1 (ต่อ)

- เครือข่ายทางสังคม	- เครือข่าย	- การเป็นสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง องค์การการกุศล และกลุ่มสมาคมกีฬา - การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อนฝูง และเพื่อนบ้าน - ความถี่ในการติดต่อเพื่อนฝูง และเพื่อนร่วมงาน
- อัตลักษณ์	- อัตลักษณ์ของชาติ/ภูมิภาค/ชุมชน/กลุ่ม	- ความภูมิใจในความเป็นชาติ - การแสดงสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนสัญลักษณ์ของชาติ/ยุโรป - ความรู้สึกในอัตลักษณ์ของภูมิภาค ชุมชน หรือท้องถิ่น - ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสมาชิกเครือญาติ

ตัวชี้วัดด้านการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคม

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด
- สิทธิของพลเมือง	- สิทธิตามรัฐธรรมนูญและทางการเมือง - สิทธิทางสังคม	- สัดส่วนของประชากรที่ได้รับสถานะพลเมือง - สัดส่วนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และสัดส่วนผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง - สัดส่วนผู้มีสิทธิได้รับบำนาญ
	- สิทธิมนุษยชน - เครือข่ายทางเศรษฐกิจและการเมือง	- สัดส่วนของประชาชนที่มีสิทธิในการได้รับคำปรึกษาทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย - สัดส่วนของประชาชนที่เคยถูกกีดกัน - สัดส่วนของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนในรัฐสภา คณะกรรมการบริหารบริษัท และมูลนิธิ - สัดส่วนของผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนในรัฐสภา คณะกรรมการบริหารบริษัท และมูลนิธิ
- ตลาดแรงงาน	- การเข้าถึงการจ้างงาน	- สัดส่วนของผู้ว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) - สัดส่วนของผู้ทำงานไม่เต็มเวลาหรือผู้ตกงานชั่วคราว

ตาราง 1 (ต่อ)

- การบริการ	- บริการสาธารณสุข	- สัดส่วนผู้ที่ได้รับสิทธิและผู้ใช้สิทธิบริการสาธารณสุขของรัฐ
	- ที่อยู่อาศัย	- สัดส่วนผู้ไร้ที่อยู่ - ระยะเวลาเฉลี่ยในการรอที่จะได้รับที่อยู่ที่จัดให้โดยรัฐ
	- การศึกษา	- สัดส่วนการเข้าศึกษาในโรงเรียนและการศึกษาในระดับวิทยาลัย
	- การให้ความช่วยเหลือทางสังคม	- สัดส่วนของประชาชนที่ต้องการบริการทางสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ - ระยะเวลาในการรอรับบริการทางสังคม
	- บริการทางการเงิน	- สัดส่วนประชากรที่ถูกปฏิเสธการให้สินเชื่อจำแนกตามกลุ่มรายได้ - การเข้าถึงความช่วยเหลือทางการเงินหรือการให้คำปรึกษาตามที่ต้องการ
	- การขนส่งมวลชน	- สัดส่วนของประชาชนที่เข้าถึงระบบขนส่งมวลชน - ความหนาแน่นในระบบขนส่งมวลชนและถนน - จำนวนสนามกีฬาต่อ 10,000 ประชากร
	- บริการทางสังคมและวัฒนธรรม	- จำนวนสถานบันเทิงทางวัฒนธรรมทั้งของรัฐและเอกชนต่อ 10,000 ประชากร
- เครือข่ายทางสังคม	- เพื่อนบ้าน - เพื่อนฝูง - ชีวิตครอบครัว	- สัดส่วนความถี่ของการติดต่อกับเพื่อนบ้าน - สัดส่วนความถี่ของการติดต่อกับเพื่อน - ความรู้สึกโดดเดี่ยว - ระยะเวลาการติดต่อกับเครือญาติ - การได้รับความช่วยเหลือแบบไม่เป็นทางการจากครอบครัว

ตัวชี้วัดด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคม

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด
- ฐานความรู้	- การประยุกต์ใช้องค์ความรู้	- ระดับที่การเคลื่อนย้ายชนชั้นทางสังคมเกี่ยวกับพื้นฐานคุณสมบัติของบุคคล - สัดส่วนประชากรที่อ่านออกเขียนได้
	- ความพร้อมของข้อมูลข่าวสาร	- การเข้าถึงสื่อมวลชนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย - การเข้าถึงอินเตอร์เน็ต
	- การเอื้ออำนวยในการใช้ข้อมูล	- การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบริการทางสังคมที่มีหลากหลายภาษา - การมีศูนย์ให้การสนับสนุน แนะนำหรือคำปรึกษาทางสังคมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ตาราง 1 (ต่อ)

- ตลาดแรงงาน	- การจ้างงาน - การเคลื่อนย้ายแรงงาน - ความสมดุลระหว่างการทำงานและครอบครัว	- สัดส่วนของแรงงานที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน - สัดส่วนของแรงงานที่อยู่ภายใต้ความครอบคลุมของระบบการคุ้มครองด้านแรงงาน - สัดส่วนของแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม - สัดส่วนของแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมโดยรัฐ - สัดส่วนขององค์กรที่มีนโยบายสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและครอบครัว - สัดส่วนคนงานที่เข้าร่วมในโครงการ
- การเปิดกว้างและการสนับสนุนจากสถาบันในสังคม	- การเปิดกว้างและการสนับสนุนจากสถาบันทางการเมือง - การเปิดกว้างของสถาบันทางเศรษฐกิจ - การเปิดกว้างในองค์การ	- การมีกระบวนการปรึกษาหารือและช่องทางแสดงออกตามระบอบประชาธิปไตย - จำนวนครั้งของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ - สัดส่วนองค์การหรือสถาบันที่มีสภาพการทำงาน
- พื้นที่สาธารณะ	- การสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม - การส่งเสริมวัฒนธรรม	- สัดส่วนของงบประมาณที่จัดสรรให้กับการดำเนินกิจกรรมอาสาสมัครที่ไม่มุ่งหวังรายได้ของพลเมือง - จำนวนครั้งของการห้ามการชุมชนประท้วงในรอบปีที่ผ่านมาเมื่อเทียบกับจำนวนครั้งการประท้วงทั้งหมด - สัดส่วนงบประมาณทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นที่จัดสรรให้กับกิจกรรมทางวัฒนธรรม - จำนวนกลุ่มทางวัฒนธรรมที่ตั้งขึ้น และจำนวนครั้งของกิจกรรม - สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นประจำ
- ความสัมพันธ์ส่วนตัว	- การให้บริการสนับสนุนกลุ่มผู้มีข้อจำกัดทางกายและทางสังคม - การสนับสนุนในรายบุคคล - การสนับสนุนการพบปะทางสังคม	- ร้อยละของงบประมาณทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นที่ใช้ในการสนับสนุนคนพิการทั้งทางกายและทางจิตใจ - ระดับสวัสดิการสำหรับการดูแลเด็กก่อนวัยและหลังวัยเรียน - ระดับการสนับสนุนในเรื่องของสถานที่และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพบปะทางสังคม

ก้าวเดินของแนวคิดและตัวชี้วัดคุณภาพสังคม: จากยุโรปสู่ประเทศไทย

Alan Walker (2009: 231) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มนักวิชาการที่ริเริ่มนำเสนอแนวคิดคุณภาพสังคมได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการประยุกต์แนวคิดคุณภาพสังคมของยุโรปมาสู่ประเทศในแถบเอเชียว่าจะต้องไม่ใช่เป็นการยกเอาค่านิยมตะวันตก (Western value) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบอบประชาธิปไตย การรวมกลุ่มในลักษณะสหภาพ หรือแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมาใช้อย่างเต็มรูป ทั้งนี้เพราะประเทศในแถบเอเชียจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง เช่นในกรณีของประเทศจีนที่เป็นไปไม่ได้ที่จะยกเอาค่านิยมตะวันตกมาประยุกต์ใช้อย่างเต็มที่ แต่จะต้องเป็นการผสมกลมกลืนระหว่างค่านิยมของจีนและของตะวันตก ในลักษณะที่ต้องให้ความสำคัญ (Respect) ต่อค่านิยมของจีน โดยเฉพาะต้องปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของประเทศจีนเป็นหลัก และจากกระบวนการผสมกลมกลืนดังกล่าว นักวิชาการจากประเทศยุโรป ควรเรียนรู้จากประเทศจีนและประเทศแถบเอเชียอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

แนวคิดคุณภาพสังคมในประเทศยุโรปมีความสัมพันธ์กับการก่อตั้งของมูลนิธิสนับสนุนคุณภาพสังคมแห่งยุโรป (European Foundation on Social Quality) ซึ่งในปัจจุบันตั้งอยู่ที่สถาบันการศึกษาสังคม (Institute of Social Studies หรือ ISS) ประเทศเนเธอร์แลนด์ มูลนิธินี้ได้ก่อตั้งขึ้นในช่วงที่ประเทศเนเธอร์แลนด์มีฐานะเป็นประธานของกลุ่มสหภาพยุโรป ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1997 โดยมีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่ร่วมกันทำวิจัยจนก่อเกิดแนวคิดคุณภาพสังคมขึ้นในช่วงต้นของทศวรรษ 1990 ซึ่งผลการวิจัยที่ทำขึ้นได้ถูกตีพิมพ์ในหนังสือ “The Social Quality of Europe” และในการสถาปนามูลนิธิเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1997 กลุ่มนักวิชาการเหล่านี้ได้ออกแถลงการณ์อัมสเตอร์ดัม เรื่อง คุณภาพสังคมของยุโรป (Amsterdam declaration on the social quality 1997) โดยแถลงการณ์ดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้กำหนดนโยบายและประชาชนทั่วไปเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของการพัฒนาตามแนวทางของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกว่าจะต้องประกอบ ด้วยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อันเป็นแนวทางที่เน้นมากในโลกปัจจุบันและการพัฒนาทางด้านสังคม โดยเฉพาะการสร้างความยุติธรรม ความเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งการที่จะเน้นการให้ความสำคัญเฉพาะด้านเศรษฐกิจจะนำไปสู่การถดถอยของประเทศในสหภาพยุโรปโดยรวม และจะทำให้สหภาพยุโรปขาดความชอบธรรมในที่สุด และจนถึงปัจจุบันได้มีนักวิชาการกว่า 1,000 คน ในสหภาพยุโรปได้ลงนามสนับสนุนแถลงการณ์ดังกล่าว ซึ่งทำให้ขอบเขตเครือข่ายของมูลนิธิสนับสนุนคุณภาพสังคมแห่งยุโรปขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก

จนกระทั่ง ค.ศ. 2001 กรอบแนวคิดคุณภาพสังคมเริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้นตามแนวที่มีการนำเสนอในหนังสือ “The Social Quality of Europe” โดยแบ่งมิติคุณภาพสังคมออกเป็น 4 ด้าน ตามที่ได้กล่าวแล้วในส่วนที่ผ่านมา ทั้งนี้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปได้มีการศึกษาวิจัยอย่างแพร่หลายตามมิติทั้ง 4 ด้าน ผนวกกับการเชื่อมโยงการศึกษากับประเด็นที่สำคัญอื่น ๆ เช่น ประเด็นสังคมผู้สูงอายุ การจ้างงาน การสาธารณสุข และการพัฒนาเมือง เป็นต้น และจากผลการศึกษาดังกล่าวได้นำไปสู่ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย Kingston กรุงลอนดอน และสำนักพิมพ์ Berghahn ในเมืองอ๊อกฟอร์ด มูลนิธิได้มีการจัดทำวารสารวิชาการชื่อ “European Journal of Social Quality” เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัยที่มีการนำเอาแนวคิดคุณภาพสังคมไปประยุกต์ใช้

ระหว่างปี ค.ศ. 2001-2005 ได้มีการปรับปรุงแนวคิดคุณภาพสังคม โดยมีการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมิติทั้ง 4 ด้าน และผลการศึกษาเหล่านี้ได้ถูกนำมาตีพิมพ์เป็นหนังสือของมูลนิธิเล่มที่ 2 ที่ชื่อว่า “Social Quality: A Vision for Europe” ในปี 2001 และในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน มูลนิธิได้รับรางวัลจากคณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปด้านแรงงานและกิจการสังคม สำหรับงานวิจัยที่ทำร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย 9 แห่งในยุโรป ที่นำเอาแนวคิดคุณภาพสังคมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายด้านแรงงานของสหภาพยุโรปโดยตรง โดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับการปรับตัวของตลาดแรงงานและการประเมินถึงความไม่สอดคล้องระหว่างระบบการทำงานแบบยืดหยุ่นกับความมั่งคงของการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม (Social inclusion) ตามมิติของคุณภาพสังคม

นอกจากที่กล่าวแล้ว มูลนิธิยังได้ปรับปรุงและประยุกต์ตัวชี้วัดคุณภาพสังคมในทั้ง 4 มิติให้สมบูรณ์ขึ้น และได้นำไปทดลองใช้จริงในงานวิจัยเรื่อง “Indicators of Social Quality” ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโดยคณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปด้านการวิจัย โครงการวิจัยนี้ประกอบด้วยสถาบันการศึกษาจำนวน 14 แห่ง และองค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติ จำนวน 2 แห่ง โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและประยุกต์แนวคิดและตัวชี้วัดคุณภาพสังคมในทุก ๆ ประเทศที่เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป และได้มีการนำเสนอผลการศึกษาในวารสาร “European Journal of Social Quality”

ตั้งแต่ปี 2005 เป็นต้นมา มูลนิธิได้เริ่มต้นขยายความร่วมมือมายังประเทศในทวีปเอเชีย และได้มีการเชิญชวนมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น จีน อินเดีย ไต้หวัน และอินโดนีเซีย โดยการนำของมหาวิทยาลัย Chiba ประเทศญี่ปุ่น อันเป็นจุดเริ่มต้นของการปรึกษาหารือ และปรับปรุงแนวคิดคุณภาพสังคมสำหรับประเทศในเอเชีย และนำไปสู่การจัดการประชุมนานาชาติเรื่องคุณภาพสังคมของเอเชีย ครั้งที่ 1 ขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2006 โดยมหาวิทยาลัย Chiba เป็นเจ้าภาพ ภายใต้หัวข้อ

การประชุมเรื่อง “Sustainable Welfare Societies” ซึ่งเป้าหมายหลักของงานคือการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวคิดคุณภาพสังคมเพื่อเสริมสร้างสังคมสวัสดิการที่ยั่งยืนในเอเชียและยุโรป

หลังจากการประชุมนานาชาติของเอเชียครั้งที่ 1 แล้วได้มีการจัดประชุมครั้งที่ 2 ที่กรุงไทเปในเดือนมีนาคม ปีถัดมา โดยมีมหาวิทยาลัย National Taiwan เป็นเจ้าภาพ ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อทดสอบตัวชี้วัดคุณภาพสังคมที่มีการทดลองใช้ในประเทศยุโรป 14 ประเทศ ว่าจะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศในเอเชียหรือไม่ รวมทั้งได้มีการอภิปรายถึงความเหมือน-ความต่างระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับระบบสวัสดิการสังคมแบบยั่งยืนที่มีการพูดถึงกันในช่วงการสัมมนาที่มหาวิทยาลัย Chiba กับแนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการในประเทศยุโรป นอกจากนี้ยังมีการนำเสนองานเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ การจ้างงาน การพัฒนาเมือง ระบบการศึกษา และหัวข้อเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะในเอเชียที่ต้องมีการปรับจุดเน้นไปสู่การให้ความสำคัญกับประชาชนให้มากขึ้น ตามมิติทางด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคมให้แก่ประชาชน (Social Empowerment) ที่มักจะถูกมองข้ามในการกำหนดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมในเอเชีย

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2008 ศูนย์วิจัยนโยบายสังคม มหาวิทยาลัย Nanjing ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับคุณภาพสังคมเป็นครั้งที่ 3 ในเอเชีย โดยเป็นการประชุมในหัวข้อเรื่อง “Social Quality in Asia and Europe: Searching for the Ways to Promote Social Cohesion and Social Empowerment” ซึ่งประเด็นหลักของการสัมมนาครอบคลุมหัวข้อสำคัญ 6 เรื่อง คือ (1) ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพสังคม (2) การเปรียบเทียบข้อมูลตัวชี้วัดคุณภาพสังคมระหว่างประเทศในเอเชีย (3) ตัวชี้วัดคุณภาพสังคมและแนวคิดคุณภาพสังคม (4) แนวคิดคุณภาพสังคมกับความมั่นคงของมนุษย์ (5) กระบวนการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง และการพัฒนาให้เกิดประชาสังคมที่มีพลวัต (6) องค์กรพัฒนาเอกชนกับการเสริมสร้างพลังทางสังคมให้แก่ประชาชน

จากที่กล่าวมานี้ถือเป็นการทบทวนถึงวิวัฒนาการของแนวคิดคุณภาพสังคม และตัวชี้วัดคุณภาพสังคมที่มีจุดเริ่มต้นจากประเทศในทวีปยุโรป และค่อย ๆ ขยายตัวมายังประเทศในทวีปเอเชียเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งในส่วนต่อไป ผู้เขียนจะขยายความถึงความเป็นมาของแนวคิดคุณภาพสังคมในประเทศไทย โดยขอนำเสนอเหตุการณ์ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ช่วงก่อนเดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 ประเทศไทยได้มีการพูดถึงแนวคิดคุณภาพสังคมและการเก็บข้อมูลคุณภาพสังคม ในหลายหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม หรือสภาพัฒน์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการเก็บข้อมูลดัชนีชี้วัดคุณภาพสังคมในระดับชุมชน (Social Quality Index, SQI) ตั้งแต่ปี 2007 แต่แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ยังต่างจากแนวคิดคุณภาพสังคมของประเทศยุโรปอย่างมาก

เดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 2007 สถาบันพระปกเกล้า โดย ดร.ถวิลวดี บุรีกุล ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาได้เชิญคณบดี และผู้บริหารของหน่วยงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มนักวิชาการจากยุโรปและเอเชียเพื่อร่วมกันก่อตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในเรื่องคุณภาพสังคมในภูมิภาคเอเชีย ที่โรงแรมริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในการประชุมครั้งนั้นมีนักวิชาการของไทยที่เข้าร่วมนอกเหนือจาก ดร.ถวิลวดี เพียง 2 คน คือ รศ.ดร.สุริชัย หวั่นแก้ว ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้เขียน ซึ่งการประชุมดังกล่าวถือเป็นโอกาสแรกที่ผู้เขียนได้รับรู้เกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพสังคม โดยถัดจากนั้น ผู้เขียน และ ดร.ถวิลวดี ได้มีโอกาสไปร่วมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ และนำเสนอบทความที่ประเทศไต้หวันที่มหาวิทยาลัย National Taiwan 2 ครั้ง และประเทศเกาหลีที่มหาวิทยาลัย Seoul National อีกหนึ่งครั้ง รวมทั้งได้มีโอกาสร่วมการสัมมนาและนำเสนอผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพสังคมตามมิติ 4 ด้านที่มหาวิทยาลัย Nanjing ประเทศจีน ในการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับคุณภาพสังคม ครั้งที่ 3 ของเอเชีย ซึ่งจะได้มีการนำเสนอในส่วนถัดไปของบทความนี้

นอกจากที่กล่าวแล้ว ประเทศไทย โดยความร่วมมือของ 4 หน่วยงาน คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันพระปกเกล้า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับคุณภาพสังคมเป็นครั้งที่ 4 ในเอเชีย เมื่อวันที่ 9-10 ธันวาคม ค.ศ. 2009 โดยมีหัวข้อการประชุมเรื่อง “Social Development and Human Security: The Social Quality Perspective and Asian Conditions” ซึ่งเป้าหมายหลักของการประชุม จะเน้นการเปรียบเทียบแนวคิดหลัก 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาสังคม แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ และแนวคิดคุณภาพสังคม ว่ามีความเหมือน-ความต่างกันอย่างไร รวมทั้งได้มีการนำเสนอผลการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดคุณภาพสังคมของประเทศในเอเชีย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่มีการปรับปรุงจากตัวชี้วัดของประเทศยุโรป โดยประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 79 ตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะคล้ายกับตัวชี้วัดดั่งเดิม แต่ปรับให้เหมาะกับสภาพสังคมในเอเชียมากขึ้น (Wang, 2009)

คุณภาพสังคมของประเทศไทย: ผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้น

จากที่ได้กล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิดคุณภาพสังคมที่เพิ่งได้รับความสนใจในประเทศไทยมาเป็นเวลาไม่นานนัก ประกอบกับการเก็บข้อมูลตามแนวทางที่ประเทศเกาหลีและไต้หวันดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้เขียนและเครือข่ายในประเทศไทยจึงได้พยายามรวบรวมข้อมูลในลักษณะของข้อมูลทุติยะภูมิเพื่อให้สามารถนำเสนอเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียในการสัมมนาย่อยเรื่อง “Social Quality Seminar in Asia: Comparative Study & Cross-national Database Construction” ที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัย National Taiwan ระหว่างวันที่ 17-18 ธันวาคม ค.ศ. 2008 ทั้งนี้จะขอนำเสนอข้อมูลเพียงบางส่วนเพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นภาพโดยรวมของคุณภาพสังคมในประเทศไทย สำหรับในส่วนการเก็บข้อมูลโดยละเอียดซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการจะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

คุณภาพสังคมด้านความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ

ในส่วนของคุณภาพสังคมด้านความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจจะขอนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นทรัพยากรทางการเงิน ประเด็นย่อยความเพียงพอของรายได้ ตัวชี้วัดการออมเบื้องต้นพบว่า ร้อยละของการออมเบื้องต้นต่อรายได้ของประชากรมีการเพิ่มขึ้นและลดลงตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ที่คิดเป็นร้อยละ 41.1 ลดลงเหลือร้อยละ 38.6 ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.1 ในปี 2546 และลดลงเหลือร้อยละ 37.9 ในปี 2548 ก่อนจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 44.1 ในปี 2549 และในประเด็นย่อยความมั่นคงของรายได้ ตัวชี้วัดสัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้ (Gini Coefficients) พบว่าการกระจายรายได้โดยรวมดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้ใน พ.ศ. 2550 (0.418) มีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับจากปี พ.ศ. 2549 (0.413) พ.ศ. 2547 (0.499) พ.ศ. 2545 (0.501) และ พ.ศ. 2543 (0.525)

ประเด็นที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ประเด็นย่อยความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ตัวชี้วัดสัดส่วนของประชากรที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง พบว่า จำนวนครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยนั้นมีจำนวนลดลงจากปี พ.ศ. 2539 มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 82.09 % ลดลงเหลือ 80.7 % ในปี พ.ศ. 2543 และเพิ่มขึ้นเป็น 81.9 % ในปี พ.ศ. 2548 และในประเด็นย่อยสถานที่อยู่อาศัย ตัวชี้วัดสัดส่วนประชากรที่อยู่ในที่พักขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน พบว่า สามในสี่ของครอบครัวไทยเป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินของตนเอง การถือครองบ้านและที่ดินในเขตชนบทสูงกว่า

เขตเมือง และร้อยละ 99 ของครัวเรือนมีส้วมที่ถูกสุขอนามัย มีน้ำดื่มสะอาดและมีไฟฟ้าใช้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีเครื่องใช้ในบ้านที่จำเป็น ได้แก่ ตู้เย็น เตาไฟฟ้าหรือเตาก๊าซ

นอกจากนี้แล้วในประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพและการดูแลสุขภาพ ประเด็นย่อยความมั่นคงทางการดูแลสุขภาพ ตัวชี้วัดสัดส่วนประชาชนที่ได้รับการดูแลสุขภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พบว่า ประชากรไทยสามารถเข้าถึงหรือได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งในรูปแบบของสวัสดิการสังคม และภายใต้ระบบการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละของประชากรที่ได้รับการดูแลสุขภาพในปี 2550 อยู่ที่ร้อยละ 96.3 ประเด็นการทำงาน ประเด็นย่อยความมั่นคงในการทำงาน ตัวชี้วัดสัดส่วนของลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างที่ต้องต่อสัญญารายปีต่อลูกจ้างถาวร พบว่า จากจำนวนแรงงานของประเทศ 36.9 ล้านคนในปี 2550 มีแรงงาน 593,420 คน ที่ยังไม่มีงานทำ หรือมีงานทำแต่ไม่ได้ทำงาน หรือประมาณร้อยละ 1.61 ของแรงงานทั้งหมด รวมทั้งมีแรงงาน 183,780 คน ที่ว่างงานตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของแรงงานทั้งหมด ประเด็นย่อยสภาพการทำงาน ตัวชี้วัดสัดส่วนของแรงงานผิดกฎหมาย พบว่า จากจำนวนแรงงานต่างชาติ ทั้งหมด 784,854 คน ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากพม่า ลาว และเขมร ตามลำดับ มีแรงงาน จำนวน 226,624 คนที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และ จำนวน 558,230 คนที่ไม่จดทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 1.51 ของแรงงานทั้งหมด และประเด็นสุดท้าย ประเด็นการศึกษา ประเด็นย่อยความมั่นคงด้านการศึกษา ตัวชี้วัดสัดส่วนนักเรียนที่ต้องออกจากการศึกษาภาคบังคับกลางคัน พบว่า การศึกษาภาคบังคับของไทยในปัจจุบันอยู่ที่ระดับมัธยมต้น และจากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า อัตราส่วนการลาออกกลางคัน ในปี 2547 เท่ากับร้อยละ 1.45 และในปี 2548 เท่ากับร้อยละ 2.00 (ตาราง 2)

ตาราง 2 ผลการเก็บข้อมูลด้านความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ

ประเด็นทรัพยากรทางการเงิน

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- ความเพียงพอของรายได้	- การออมเบื้องต้น	- ร้อยละของการออมเบื้องต้นต่อรายได้ของประชากรมีการเพิ่มขึ้นและลดลงตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ที่คิดเป็นร้อยละ 41.1 ลดลงเหลือร้อยละ 38.6 ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.1 ในปี 2546 และลดลงเหลือร้อยละ 37.9 ในปี 2548 ก่อนจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 44.1 ในปี 2549 **แหล่งข้อมูล** สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551ก)

ตาราง 2 (ต่อ)

- ความมั่นคงของรายได้	- สัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้	- สัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้ (Gini Coefficients) พบว่าการกระจายรายได้โดยรวมดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้ในพ.ศ. 2550 (0.418) มีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับจากปี พ.ศ. 2549 (0.413) พ.ศ. 2547 (0.499) พ.ศ. 2545 (0.501) และ พ.ศ. 2543 (0.525) **แหล่งข้อมูล** สำนักงานสถิติแห่งชาติ(2551ก)

ประเด็นที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	- สัดส่วนของประชากรที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	- จำนวนครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยนั้นมีจำนวนลดลงจากปี พ.ศ. 2539 มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 82.09 % ลดลงเหลือ 80.7 % ในปี พ.ศ. 2543 และเพิ่มขึ้นเป็น 81.9 % ในปี พ.ศ. 2548 **แหล่งข้อมูล** สำนักงานสถิติแห่งชาติ(2551ข)
- สภาพที่อยู่อาศัย	- สัดส่วนประชากรที่อยู่ในที่พักขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน	- รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2551 ของ UNDP พบว่าสามในสี่ของครอบครัวไทยเป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินของตนเอง การถือครองบ้านและที่ดินในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง และร้อยละ 99 ของครัวเรือนมีส้วมที่ถูกสุขอนามัย มีน้ำดื่มสะอาดและมีไฟฟ้าใช้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีเครื่องใช้ในบ้านที่จำเป็น ได้แก่ ตู้เย็น เตาไฟฟ้าหรือเตาก๊าซ **แหล่งข้อมูล** รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2551 ของ UNDP

ประเด็นสุขภาพและการดูแลสุขภาพ

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- ความมั่นคงทางการดูแลสุขภาพ	- สัดส่วนประชาชนที่ได้รับการดูแลสุขภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	- ประชากรไทยสามารถเข้าถึงหรือได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งในรูปแบบของสวัสดิการสังคม และภายใต้ระบบการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละของประชากรที่ได้รับการดูแลสุขภาพในปี 2550 อยู่ที่ร้อยละ 96.3 **แหล่งข้อมูล** กระทรวงสาธารณสุข

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเด็นการทำงาน

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- ความมั่นคงในการทำงาน - สภาพการทำงาน	- สัดส่วนของลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างที่ต้องต่อสัญญารายปีต่อลูกจ้างถาวร - สัดส่วนของแรงงานผิดกฎหมาย	- จากจำนวนแรงงานของประเทศ 36.9 ล้านคนในปี 2550 มีแรงงาน 593,420 คน ที่ยังไม่มีงานทำ หรือมีงานทำแต่ไม่ได้ทำงาน หรือประมาณร้อยละ 1.61 ของแรงงานทั้งหมด รวมทั้งมีแรงงาน 183,780 คน ที่ว่างงานตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของแรงงานทั้งหมด - จากจำนวนแรงงานต่างชาติ ทั้งหมด 784,854 คน ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากพม่า ลาว และเขมร ตามลำดับ มีแรงงาน จำนวน 226,624 คนที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และ จำนวน 558,230 คนที่ไม่จดทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 1.51 ของแรงงานทั้งหมด **แหล่งข้อมูล** กรมการจัดหางาน

ประเด็นการศึกษา

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- ความมั่นคงด้านการศึกษา	- สัดส่วนนักเรียนที่ต้องออกจากการศึกษาภาคบังคับกลางคัน	- การศึกษาภาคบังคับของไทยในปัจจุบันอยู่ที่ระดับมัธยมต้น และจากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า อัตราส่วนการลาออกกลางคัน ในปี 2547 เท่ากับร้อยละ 1.45 และในปี 2548 เท่ากับร้อยละ 2.00 **แหล่งข้อมูล** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

คุณภาพสังคมด้านความสมานฉันท์ในสังคม

ในส่วนของคุณภาพสังคมด้านความสมานฉันท์จะขอนำเสนอในประเด็นความไว้วางใจ ซึ่งพบว่า ระดับความไว้วางใจตามผลการสำรวจของสถาบันพระปกเกล้าเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปี 2545-2548 และเมื่อพิจารณาประกอบกับผลการสำรวจของ World value ในปี 2550 ก็พบว่าระดับความไว้วางใจเพิ่มขึ้นอีกเช่นกัน สำหรับประเด็นบรรทัดฐานและค่านิยมอื่น ๆ ประเด็นย่อย การคอรัปชั่น พบว่า ประเทศไทยถูกจัดอันดับโดย Transparency International เป็นอันดับที่ 11 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 84 ของโลกในเรื่องของการคอรัปชั่น นอกจากนี้แล้วในส่วนของ

ประเด็นอัตลักษณ์ ประเด็นย่อยอัตลักษณ์ของชาติ พบว่า คนไทยร้อยละ 98.9 กล่าวว่ามีความภูมิใจที่เป็นคนไทย และร้อยละ 96.7 กล่าวว่าตัวเองเป็นคนไทย (ตาราง 3)

ตาราง 3 ผลการเก็บข้อมูลด้านความสมานฉันท์ในสังคม

ประเด็นความไว้วางใจ

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- ความไว้วางใจในภาพรวม	- ระดับความไว้วางใจในคำถามที่ว่า “คนส่วนใหญ่เชื่อถือได้หรือไม่”	- จากผลการศึกษาของสถาบันพระปกเกล้าในปี 2550 พบว่าความไว้วางใจระหว่างประชาชนของไทยเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปี 2545 ถึง 2548 คือ จากร้อยละ 17.7 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 19.3 ในปี 2546 และเพิ่มเป็นร้อยละ 29.8 ในปี 2547 และร้อยละ 39.3 ในปี 2548 นอกจากนี้แล้วผลจากการสำรวจของ World Value ในปี 2550 พบว่าประชาชนไทยร้อยละ 41.3 กล่าวว่าคนส่วนใหญ่เชื่อถือได้ **แหล่งข้อมูล** สถาบันพระปกเกล้า (2549)

ประเด็นบรรทัดฐานและค่านิยมอื่น ๆ

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- การคอรัปชั่น	- การคอรัปชั่น	- จากผลการจัดอันดับตามดัชนีคอรัปชั่น พบว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 11 ในเอเชีย และเป็นอันดับที่ 84 ของโลก **แหล่งข้อมูล** Transparency International

ประเด็นอัตลักษณ์

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- อัตลักษณ์ของชาติ	- ความภูมิใจในความเป็นชาติ	- ผลการสำรวจของ World Value ที่ดำเนินการโดยสถาบันพระปกเกล้าในปี 2550 พบว่า คนไทยร้อยละ 98.9 กล่าวว่ามีความภูมิใจที่เป็นคนไทย และร้อยละ 96.7 กล่าวว่าเขาเป็นคนไทย **แหล่งข้อมูล** สถาบันพระปกเกล้า(2549)

คุณภาพสังคมด้านการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคม

ในส่วนของคุณภาพสังคมด้านการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคมจะขอนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นสิทธิของพลเมือง ประเด็นย่อยสิทธิตามรัฐธรรมนูญและทางการเมือง ตัวชี้วัดสัดส่วนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง พบว่า ในปี 2535 มีประชากรทั้งสิ้น 38,564,836 คน ที่มีสิทธิเลือกตั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 64.5 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น 44,002,593 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.80 ของประชากรในปี 2550 และในส่วนของตัวชี้วัดสัดส่วนผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง พบว่า จำนวนผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้นตามลำดับจากปี 2476 ถึงปี 2550 ในการเลือกตั้งปี 2476 พบว่าผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ 41.45 และในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 74.45 สำหรับประเด็นย่อยเครือข่ายทางเศรษฐกิจและการเมือง ตัวชี้วัดสัดส่วนของผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนในรัฐสภา พบว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเมื่อปี 2543 พบว่าในจำนวนสมาชิกทั้งหมด 222 คน ประกอบด้วยสมาชิกเพศชาย 199 คน คิดเป็นร้อยละ 88.64 และเพศหญิง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2544 พบว่าในจำนวนสมาชิกทั้งหมด 418 คน ประกอบด้วยสมาชิกเพศชาย 379 คน คิดเป็นร้อยละ 90.67 และเพศหญิง 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.29 และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2548 พบว่าในจำนวนสมาชิกทั้งหมด 405 คน ประกอบด้วยสมาชิกเพศชาย 359 คน คิดเป็นร้อยละ 88.64 และเพศหญิง 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.81

นอกจากนี้แล้วในประเด็นเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ประเด็นย่อยการเข้าถึงการจ้างงาน ตัวชี้วัดสัดส่วนของผู้ว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) พบว่า ในปี 2550 จากจำนวนแรงงานทั้งประเทศ 36.7 ล้านคน มีผู้ว่างงานจำนวน 409,480 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.11 ประเด็นการบริการ ประเด็นย่อยบริการทางสังคมและวัฒนธรรม ตัวชี้วัดจำนวนสนามกีฬาต่อ 10,000 ประชากร พบว่า ปี 2549 สถานที่ออกกำลังกายทั่วประเทศยกเว้นกรุงเทพมหานคร มีสนามเปตองเป็นจำนวนมากที่สุด คือ 14,846 สนาม อันดับรองลงมา คือ ลานเอนกประสงค์ (ขนาดเล็ก) จำนวน 14,474 สนาม สนามที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ สนามฮอกกี้ มีเพียง 11 สนาม (ตาราง 4)

ตาราง 4 ผลการเก็บข้อมูลด้านการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคม

ประเด็นสิทธิของพลเมือง

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- สิทธิตามรัฐธรรมนูญและทางการเมือง	- สัดส่วนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง - สัดส่วนผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง	- ในปี 2535 มีประชากรทั้งสิ้น 38,564,836 คนที่มีสิทธิเลือกตั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 64.5 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น 44,002,593 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.80 ของประชากรในปี 2550 - จำนวนผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้นตามลำดับจากปี 2476 ถึงปี 2550 ในการเลือกตั้งปี 2476 พบว่าผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ 41.45 และในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 74.45

ตาราง 4 (ต่อ)

- เครือข่ายทางเศรษฐกิจและการเมือง	- สัดส่วนของผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนในรัฐสภา	- ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเมื่อปี 2543 พบว่าในจำนวนสมาชิกทั้งหมด 222 คน ประกอบด้วยสมาชิกเพศชาย 199 คน คิดเป็นร้อยละ 88.64 และเพศหญิง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2544 พบว่าในจำนวนสมาชิกทั้งหมด 418 คน ประกอบด้วยสมาชิกเพศชาย 379 คน คิดเป็นร้อยละ 90.67 และเพศหญิง 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.29 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2548 พบว่าในจำนวนสมาชิกทั้งหมด 405 คน ประกอบด้วยสมาชิกเพศชาย 359 คน คิดเป็นร้อยละ 88.64 และเพศหญิง 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.81 **แหล่งข้อมูล** กรมการปกครอง

ประเด็นตลาดแรงงาน

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- การเข้าถึงการจ้างงาน	- สัดส่วนของผู้ว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป)	- ในปี 2550 จากจำนวนแรงงานทั้งประเทศ 36.7 ล้านคน มีผู้ว่างงานจำนวน 409,480 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.11 **แหล่งข้อมูล** กรมการจัดหางาน

ประเด็นการบริการ

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- บริการทางสังคมและวัฒนธรรม	- จำนวนสนามกีฬาต่อ 10,000 ประชากร	- จากข้อมูลในรายงานประจำปี 2549 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ปี 2549 สถานที่ออกกำลังกายทั่วประเทศยกเว้นกรุงเทพมหานคร มีสนามเปตองเป็นจำนวนมากที่สุด คือ 14,846 สนาม อันดับรองลงมา คือ ลานเอนกประสงค์ (ขนาดเล็ก) จำนวน 14,474 สนาม สนามที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ สนามฮอกกี้ มีเพียง 11 สนาม **แหล่งข้อมูล** กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

คุณภาพสังคมด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคม

ในส่วนของคุณภาพสังคมด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคมจะขอนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นฐานความรู้ ประเด็นย่อยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ตัวชี้วัดสัดส่วนประชากรที่อ่านออกเขียนได้ พบว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 78.6 ในปี 2513 เป็นร้อยละ 93.5 ในปี 2548 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนา (ร้อยละ 67) ค่อนข้างมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ประเทศในกลุ่มอาเซี่ยน ประเทศไทยมีอัตราการอ่านออกเขียนได้สูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มอาเซี่ยน รองจากประเทศบรูไน และคาดว่าในอนาคต พ.ศ. 2553 จะมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป อ่านออกเขียนได้ร้อยละ 97 สำหรับประเด็นย่อยความพร้อมของข้อมูลข่าวสาร ตัวชี้วัดการเข้าถึงอินเตอร์เน็ต พบว่า ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้นจาก 3.53 ล้านคน ใน พ.ศ. 2544 เป็น 8.46 ล้านคน ในปี 2549 คิดเป็นอัตราการใช้ ร้อยละ 13.5 หรือคิดเป็น 14,226.2 ต่อแสนประชากร โดยในกรุงเทพมหานครมีการใช้อินเตอร์เน็ตสูงที่สุดกว่าทุกภาค

นอกจากนี้แล้วในประเด็นเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ประเด็นย่อยการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตัวชี้วัดสัดส่วนของแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมโดยรัฐ พบว่า ในปี 2550 มีแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมโดยหน่วยงานภาครัฐ 3,287,551 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.6 ของจำนวนแรงงานทั่วประเทศ (ตาราง 5)

ตาราง 5 ผลการเก็บข้อมูลด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคม

ประเด็นฐานความรู้

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- การประยุกต์ใช้องค์ความรู้	- สัดส่วนประชากรที่อ่านออกเขียนได้	- ประเทศไทยมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 78.6 ในปี 2513 เป็นร้อยละ 93.5 ในปี 2548 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนา (ร้อยละ 67) ค่อนข้างมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ประเทศในกลุ่มอาเซี่ยน ประเทศไทยมีอัตราการอ่านออกเขียนได้สูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มอาเซี่ยน รองจากประเทศบรูไน และคาดว่าในอนาคต พ.ศ. 2553 จะมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป อ่านออกเขียนได้ร้อยละ 97
- ความพร้อมของข้อมูลข่าวสาร	- การเข้าถึงอินเตอร์เน็ต	- ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้นจาก 3.53 ล้านคน ใน พ.ศ. 2544 เป็น 8.46 ล้านคน ในปี 2549 คิดเป็นอัตราการใช้ ร้อยละ 13.5 หรือคิดเป็น 14,226.2 ต่อแสนประชากร โดยในกรุงเทพมหานครมีการใช้อินเตอร์เน็ตสูงที่สุดกว่าทุกภาค **แหล่งข้อมูล** กระทรวงสาธารณสุข

ตาราง 5 (ต่อ)

ประเด็นตลาดแรงงาน

ประเด็นย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการเก็บข้อมูล
- การเคลื่อนย้ายแรงงาน	- สัดส่วนของแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมโดยรัฐ	- ในปี 2550 มีแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมโดยหน่วยงานภาครัฐ 3,287,551 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.6 ของจำนวนแรงงานทั่วประเทศ **แหล่งข้อมูล** กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน(2551)

ข้อสรุปและการเสนอแนะ

จากที่ได้กล่าวแล้วถึงวัตถุประสงค์หลักของบทความที่จะเป็นเพียงการแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักแนวคิดคุณภาพสังคม ทั้งในส่วนของตัวแนวคิด และประวัติการก้าวเดินของแนวคิดจากยุโรปสู่เอเชีย และประเทศไทย รวมทั้งผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของตัวชี้วัดคุณภาพสังคมในประเทศไทย ซึ่งจากหลักการสำคัญของแนวคิดคุณภาพสังคมเป็นความพยายามของกลุ่มนักวิชาการในยุโรปที่ต้องการให้การพัฒนาเกิดดุลยภาพระหว่างเศรษฐกิจและสังคม โดยได้กล่าวถึงสังคมที่มีคุณภาพว่าหมายถึงสังคมที่ประสบความสำเร็จทั้งในด้านเศรษฐกิจ และมีการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมทางสังคม โดยกลุ่มนักวิชาการเหล่านี้ได้ร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อวัดคุณภาพสังคม โดยแบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ มิติด้านความสมานฉันท์ในสังคม มิติด้านการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคม และมิติด้านการเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยในแต่ละมิติจะมีประเด็นย่อยในการประเมินและตัวชี้วัด ตามประเด็นย่อยในแต่ละมิติรวมทั้งสิ้น 95 ตัวชี้วัด โดยได้มีการทดลองใช้ใน 14 ประเทศของสหภาพยุโรป และได้มีการขยายแนวคิดและตัวชี้วัดดังกล่าวมาสู่เอเชีย โดยมีการจัดสัมมนาวิชาการในระดับนานาชาติ รวม 4 ครั้ง ในประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน จีน และไทย

สำหรับในประเทศไทยนั้นได้มีการเก็บข้อมูลคุณภาพสังคมตามกรอบตัวชี้วัดที่มีการปรับลดเพื่อให้เหมาะกับสภาพของประเทศในเอเชีย ในลักษณะของการใช้ข้อมูลทุติยะภูมิเท่าที่ข้อมูลปรากฏในขณะนั้น ซึ่งพบผลทั้งในแง่บวกและลบหลายประการ เช่น อัตราการออมของคนในชาติที่ยังมีลักษณะขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่แน่นอน อัตราการครอบคลุมของบริการทางด้านสาธารณสุขที่อยู่ในอัตราสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ จำนวนของแรงงานต่างด้าวที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นภาระของชาติที่ต้องให้การดูแล ดัชนีการคอรัปชั่นของประเทศที่ยังอยู่ในระดับสูงคือ อันดับที่ 11 ของเอเชีย และอันดับที่ 84 ของโลก ระดับความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทย

ที่ยังอยู่ในอัตราส่วนที่สูงมาก การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมืองที่ยังอยู่ในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือ อัตราการอ่านออกเขียนได้ของคนไทยที่มีสัดส่วนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

จากภาพรวมของหลักการ ความเป็นมา และข้อมูลเบื้องต้นของสังคมไทยเกี่ยวกับคุณภาพสังคม ย่อมแสดงให้ท่านผู้อ่านมองเห็นถึงข้อได้เปรียบของแนวคิดและตัวชี้วัดคุณภาพสังคมที่ควรมีการนำมาพิจารณาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมจุดอ่อนของแนวคิดหลักที่ใช้อยู่เดิม เช่น แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ที่มุ่งเน้นระดับปัจเจกบุคคล ให้เกิดความสมดุลมากขึ้น โดยเพิ่มมิติในระดับสังคม คือ มองใน 2 ทิศทางที่เกื้อกูลกัน รวมทั้ง แนวคิดคุณภาพสังคมจะช่วยเสริมให้แนวคิดและตัวชี้วัดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะจะครอบคลุมมิติและประเด็นย่อย ๆ มากกว่า และจะเป็นแนวคิดที่มีกรอบทฤษฎีรองรับ มีการเก็บข้อมูลเชิงเปรียบเทียบทั้งในยุโรป และเอเชีย ทำให้สามารถร่วมกันศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องตัวชี้วัด ซึ่งจากข้อพิจารณาที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนะแนวทางสำหรับหน่วยงานปฏิบัติ และหน่วยงานวิชาการที่เกี่ยวข้องในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน ฯลฯ น่าจะมีการนำแนวคิดและผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้นมาใช้ประกอบการกำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการแลกเปลี่ยนและขยายแนวคิดและตัวชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมให้แพร่หลายมากขึ้นในแวดวงวิชาการ ในลักษณะของการจัดสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานวิชาการและหน่วยปฏิบัติให้มากขึ้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในแนวลึกเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อนำผลมาใช้ปรับปรุงแนวคิดและตัวชี้วัดคุณภาพสังคมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทย เพื่อให้การประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงมากขึ้น

4. โดยที่แนวคิดคุณภาพสังคมถือเป็นกระแสใหม่ในโลกยุคปัจจุบันที่มีผู้ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงด้านเดียว โดยเฉพาะตัวชี้วัดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจที่นิยมใช้ คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการโจมตีของนักวิชาการจำนวนมาก ดังนั้น หน่วยงานระดับนานาชาติ โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ จึงควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด และทิศทางการพัฒนาที่

ดำเนินการอยู่ให้มองถึง การพัฒนาด้านสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน, (2550). *สถิติจัดหางาน 2550*. กรุงเทพฯ: หจก. บางกอกบล็อก.

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2551). *สถิติการพัฒนาฝีมือแรงงาน ประจำปี 2550*. กองแผนงานและสารสนเทศ.

สถาบันพระปกเกล้า. (2549). *จับชีพจรประเทศไทย: ตัวชี้วัดประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลปี พ.ศ. 2548-2549*.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). *เครื่องชี้วัดภาวะเศรษฐกิจไทยที่สำคัญ พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). *เครื่องชี้วัดภาวะสังคมไทยที่สำคัญ พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: บริษัท ดอกเบี้ย จำกัด.

Beck, W., Van der Maesen, L., and Walker, A. (1997). *The Social Quality of Europe*. The Hague: Kluwer International.

Chan, R.K.H. (2007). *Social Quality in Hong Kong: Whose Agendas? Which Priorities? NTU Social Work Review, 13*, 39-88.

Costanza, R., Hart, M., Posner, S., and Talberth, J. (2009). *Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress*. The Frederick S. Pardee Center for the Study of the Longer-Range Future, Boston University.

Gordon, D. (Ed.). (2004). *European Journal of Social Quality*.

Kim, K.D. (2008). Selective Modernization and Alternative Modernities: In Search of an Alternative Theory. *National Academy of Sciences Journal, 47(2),* 105-161.

Phillips, D. (2008). *The Human and the Social: a Comparative Study of Quality of Life and Development Approaches, Including Social Quality and Human Development*. Paper presented at the Human Development and Capability Association Conference, Delhi, India.

Sen, A.K. (1999). *Development as Freedom*. New York: Anchor Books.

Van der Maesen, L., Walker, A., and Keiger, M. (2005). *European Network Indicators of Social Quality*. European Foundation on Social Quality.

Van der Maesen, L., and Walker, A. (2001). Indicators of Social Quality: Outcomes of the European Scientific Network. *European Journal of Social Quality, 5(1/2),* 8-24.

Walker, A. (1998). The Amsterdam Declaration on the Social Quality of Europe. *European Journal of Social Work, 1(1),* 109-111.

Walker, A. (2009). The Social Quality Approach: Bridging Asia and Europe. *Development and Society, 38*(2), 209-235.

Wang, L., (2009). Asian Social Quality Indicators: What is Unique? *Development and Society 38(2)*, 297-337.